

نگاهی به نسب نامه آیت الله العظمی میلانی

آیت الله العظمی سید محمد هادی میلانی - که رضوان خداوند بر او باد - از سادات جلیل القدر حسینی بود که سلسله نسبش با ۳۷ واسطه به امام چهارم شیعیان، حضرت علی بن الحسین، امام سجاد (ع) می‌رسید. شرافت تبار آن مرجع عالی قدر از دو سو (پدری و مادری) به خاندان‌های بزرگ علم و فقهات شیعه پیوند خورده است. در این گزارش مختصر، شجره نامه ایشان را از سه منظر تبار پدری، ریشه‌های جغرافیایی و تبار مادری بررسی می‌کنیم.

تبار پدری (سادات حسینی)

سلسله نسب پدری آیت الله العظمی میلانی گویای تعلق به خاندانی است که نسل در نسل از عالمان دین بوده‌اند. پدر ایشان، آیت الله سید جعفر میلانی، از علمای فاضل و پارسای حوزه علمیه نجف به شمار می‌رفت که خود فرزند آیت الله سید احمد میلانی بود. نسب کامل ایشان بر اساس کتب تراجم و انساب به شرح زیر است: «سید محمد هادی، فرزند سید جعفر، فرزند سید احمد، فرزند سید مرتضی، فرزند سید علی اکبر، فرزند سید اسدالله ...» این سلسله ادامه می‌یابد تا به «امیر محمد مشهور به الزبارة» و نهایتاً به «علی الاصر» فرزند امام زین العابدین (ع) و سپس به حضرت سیدالشهدا (ع) متصل می‌شود. اجداد ایشان در طول تاریخ به «سادات حسینی» و «سادات مدینه» شهرت داشته‌اند که نشان‌دهنده اصالت ریشه حجازی این خاندان است.

وجه تسمیه میلانی

اگرچه آیت الله العظمی میلانی در نجف اشرف متولد شد، اما شهرت ایشان به «میلانی» ریشه در هجرت اجدادشان دارد. حدود سه تا چهار قرن پیش، اجداد ایشان که از سادات و شرفای مدینه منوره بودند، به دلایل سیاسی و مذهبی (فشار حکام وقت) و البته دعوت و خواست مردم، از حجاز به سمت ایران و منطقه آذربایجان مهاجرت کردند. آن‌ها در منطقه‌ای خوش آب و هوا در نزدیکی شهر تبریز و اسکو به نام «میلان» سکنا گزیدند. جد اعلای آیت الله العظمی میلانی، «سید علی اکبر» و فرزندش «سید مرتضی» در این منطقه ساکن بودند و به همین دلیل، این خاندان به «میلانی» مشهور شدند. بعدها پدر بزرگ آیت الله میلانی (سید احمد) برای تحصیل علوم دینی از آذربایجان به نجف اشرف مهاجرت کرد و این خاندان مجدداً در عراق استقرار یافتند، اما نام و پیوند خود با منطقه میلان آذربایجان را حفظ کردند.

تبار مادری (پیوند با خاندان مامقانی)

بخش مهمی از جایگاه علمی و خاندانی آیت الله العظمی میلانی، مدیون تبار مادری است. مادر ایشان، بانویی پرهیزگار و دختر یکی از استوانه‌های فقهی قرن سیزدهم و چهاردهم قمری بود. آن بانوی بزرگوار، دختر آیت الله العظمی شیخ محمد حسن مامقانی بود. شیخ محمد حسن مامقانی، از مراجع بزرگ تقلید و صاحب کتاب مشهور «ذرائع الاحکام» است که در زمان خود مرجعیت گسترده‌ای، به ویژه در میان مردم آذربایجان و قفقاز داشت. این پیوند سببی باعث شد که آیت الله العظمی میلانی از کودکی در فضایی کاملاً علمی و تحت تربیت مستقیم دایی‌های دانشمند خود (خاندان آل مامقان) و پدر بزرگوارش رشد کند.

در یک نگاه کلی می‌توان گفت که نسب آیت الله العظمی میلانی ترکیبی از «سیادت» و «فقهات» است. ایشان از سمت پدر به سادات حسینی و شرفای مدینه اتصال دارد که قرن‌ها پیش به آذربایجان هجرت کردند و از سمت مادر به خاندان بزرگ علمی مامقانی پیوند می‌خورد. این اصالت خانوادگی، بستری فراهم کرد که آیت الله العظمی میلانی از همان اوان کودکی در کانون توجه بزرگان نجف قرار گیرد و بعدها خود به یکی از مفاخر جهان تشیع تبدیل شود.

نگاهی به متن تلگراف تاریخی آیت الله العظمی میلانی در پاییز ۱۳۴۳

دفاع از حریم امامت

۱۳ آبان سال ۱۳۴۳ خورشیدی بود که بالاخره رژیم شاه تصمیم خود را برای تبعید امام خمینی (ره) عملی کرد. اعتراض به تصویب قانون کاپیتولاسیون و اعطای مصونیت قضایی به مستشاران آمریکایی، دلیل این تصمیم بود. در این تبعید، امام (ره) را ابتدا به آنکارا و سپس به شهر «بورسا» در ترکیه منتقل کردند. معظم له کمتر از یک سال در این شهر حضور داشت و سپس به نجف اشرف تبعید گردید. تبعید امام با اعتراضات گسترده علما و مردم مواجه شد. آیت الله العظمی میلانی یکی از شدیدالحن ترین اعتراضات را داشت. آن مرحوم در تلگرافی به همه علمای اعلام چنین نوشت: «قم ... حضرت آیت الله آقای ... دامت برکاته / امروز خبر بسیار ناگوار رسید که حضرت آقای آیت الله خمینی مدظله را بخارج کشور تبعید نموده‌اند. عجباً نسبت به معظم له که یکی از مراجع تقلید [هستند] و مصونیت قانونی دارند و از شخصیت‌های بزرگ اسلامی می‌باشند تهمت‌های ناروایی می‌زنند و بی احترامی می‌نمایند. اولیای این گونه امور بدانند ایشان تنها نیستند بلکه لسان ناطق همه مجامع روحانی و دینی هستند و گفته ایشان کلام حق و حقیقت است. خواهشمندم از تصمیمات خود مستحضر فرمائید. از حضرت احدیت در پناه حضرت ولی عصر ارواحنا له الفداء رفع مزاحمت از حضرت معظم البه را مسئلت مینمایم. مشهد - سید محمد هادی الحسینی المیلانی» از آن جا که آیت الله العظمی میلانی زعیم حوزه علمیه مشهد بود، موضع گیری ایشان را به عنوان موضع گیری این حوزه مهم تلقی می‌کردند. آن فقید سعید در متن تلگراف خود در دو نکته راهبردی تأکید جدی داشت: نخست تأیید مقام مرجعیت امام خمینی (ره) که برخی بدخواهان به دنبال تشکیک در آن بودند و دوم اعلام همبستگی با نهضتی که امام خمینی (ره) آن را رهبری می‌کرد. این سند تاریخی به عنوان یکی از مهم ترین سندهای مربوط به فعالیت‌های سیاسی آیت الله العظمی میلانی و به نشانه حمایت قاطع و تمام قد معظم له از نهضت اسلامی، امروزه مورد مراجعه پژوهشگران و محققان حوزه تاریخ انقلاب اسلامی است.